

**KỸ THUẬT TRỒNG VÀ
CHĂM SÓC XOÀI ĐẠT NĂNG
SUẤT CAO**

Xoài là loại trái cây đặc trưng, rất được ưa chuộng cả trong và ngoài nước. Đây cũng là loại quả mang đến giá trị kinh tế ổn định cho nhà vườn. Để cây xoài đạt năng suất cao, chất lượng quả tốt thì nhà vườn cần nắm rõ cách trồng và chăm sóc.

1. Đặc điểm của cây xoài

Xoài có nguồn gốc từ Ấn Độ, tên khoa học *Mangifera Indica*. Xoài được trồng phổ biến khắp cả nước, nhưng tập trung nhiều nhất tại Đông Nam Bộ và Đồng bằng Sông Cửu Long...

Là loại cây có tán rộng, chiều cao đạt hơn 10-15m và rễ ăn sâu xuống mặt đất. Cây bắt đầu cho trái sau khoảng 6-7 năm trồng (đối với xoài nhân giống bằng hạt) và 3-4 năm (đối với xoài tháp).

Xoài là cây ăn quả nhiệt đới, chịu hạn tốt và có thể chịu được nhiệt độ 40-45 độ C. Tuy nhiên, xoài sẽ sinh trưởng và phát triển tốt trong khoảng 23-28 độ C.

2. Giống xoài phổ biến ở nước ta

Ngày nay, ở nước ta có hơn 100 giống xoài khác nhau. Mỗi loại xoài sẽ cho năng suất và giá trị thành phẩm khá khác nhau. Trong đó, các giống xoài được trồng nhiều: xoài Cát Hòa Lộc, xoài Cát Chu, xoài bưởi, xoài Khiêu xa voi và xoài tứ quý.

3. Yêu cầu của đất trồng xoài

Xoài khá dễ tính về đất trồng. Để cây xoài sinh trưởng tốt, trĩu quả nên trồng trên đất cát pha thịt, thoát nước tốt, tầng đất dày ít nhất 1,5-2m và thủy cấp không nông quá 2,5m. Đồng thời, đất nhẹ kém màu mỡ giúp xoài dễ cho nhiều hoa và đậu trái, còn với đất màu mỡ thì ngược lại.

Đất trồng xoài cần có pH nằm trong khoảng 5,5-7. Riêng những vùng đất thấp, trước khi thực hiện kỹ thuật trồng xoài cần lên liếp cao sao cho nước ở thời điểm đỉnh sẽ cách gốc ít nhất 1m.

4. Cách chọn giống xoài

Xoài được nhân giống bằng nhiều phương pháp như: gieo hạt, chiết, ghép,... Nhưng phổ biến nhất là ghép cành. Đa số giống được ghép trên gốc ghép là giống xoài bưởi hoặc xoài hôi.

Để chọn cây xoài ghép đủ tiêu chuẩn đem trồng, cần chú ý:

- Bầu ghép không bị dập hay vỡ.
- Cây ghép sinh trưởng tốt và thân mập mạp.
- Cây ghép có chiều cao khoảng 40-50cm và đường kính 1cm (đo phía trên vết ghép khoảng 2cm).
- Cây ghép có từ 2-3 đợt lộc, lá xanh đậm và không có vết sâu bệnh.

5. Thời vụ và khoảng cách trồng

Xoài có thể trồng quanh năm, tốt nhất nên trồng vào đầu mùa mưa. Tránh trồng xoài vào lúc nắng nóng hay rét đậm. Nếu trồng với số lượng ít có thể xuống cây vào nhiều mùa vụ khác nhau.

Vì xoài là cây có tán rộng, nên trồng thưa với khoảng cách 8x8m hay 10x10m. Cũng có thể trồng dày hơn với khoảng cách 5x6m rồi tỉa thưa dần khi cây lớn.

6. Chuẩn bị trồng xoài

6.1 Đất trồng xoài

Nếu là đất vườn mới, cần dọn sạch cỏ rác, cày xới cho đất tơi xốp và thoáng khí.

Nếu đất vườn đã từng canh tác những loại cây lâu năm khác, cần để đất nghỉ từ 6-12 tháng trước khi trồng tiếp xoài. Trong thời gian này, có thể canh tác các loại cây họ đậu giúp tăng thêm thu nhập cũng như góp phần tăng lượng đạm trong đất. Ngoài ra, xác của các loại cây ngắn ngày có thể tận dụng để ủ phân hữu cơ bổ sung dinh dưỡng cho đất.

6.2 Hố trồng xoài

Chuẩn bị hố trồng xoài được thực hiện trước thời điểm xuống cây từ 1-2 tháng. Giúp dinh dưỡng được chuyển hóa thành dạng dễ tiêu cho cây và tăng lượng vi sinh vật đất.

Đối với nơi bằng phẳng hoặc đất dốc thoát nước tốt. Cần đào hố có kích thước 60x60x60cm. Sau đó, bổ sung lượng phân bón lót theo tỷ lệ 20-30kg phân hữu cơ (phân chuồng hoai, phân trùn quế...) : 0,1kg kali : 1kg lân : 0,5kg vôi bột. Trộn đều lượng phân với đất mặt và lấp vào hố. Tưới đẫm nước sau khi lấp. Để mô đất được cao, có thể đánh bồn với bán kính khoảng 1-1,5m, sâu khoảng 20-30cm và vun cao ngay chính giữa.

Đối với đất vùng sông nước, nên thực hiện đào mương và đắp mô cao khi thực hiện kỹ thuật trồng xoài. Đồng thời, bổ sung lượng phân bón với liều lượng tương tự như đào hố trên.

7. Kỹ thuật trồng xoài đạt năng suất cao

7.1 Cách nhân giống xoài

*** Phương pháp gieo hạt**

Vì các giống xoài hiện nay ở nước ta là giống đa phôi, nên cây con được nhân giống từ hạt vẫn giữ nguyên những đặc tính ưu việt của cây mẹ. Cây con có khả năng chống chịu tốt hơn, lâu bị cỗi và tàn hơn xoài ghép. Nhưng cây được nhân giống từ hạt sẽ mất từ 6-7 tuổi mới bắt đầu cho quả.

Chọn hạt xoài giống từ những cây giống tốt, đang trong thời kỳ sung sức. Quả xoài chọn làm giống không bị sâu hại, nấm bệnh và không dị biến.

Sau khi chọn được quả giống, tách sạch phần thịt rồi mang phơi hạt giống trong bóng râm để lớp vỏ ráo nước. Tiếp theo loại bỏ lớp vỏ cứng bên ngoài rồi mang ươm hạt. Vùi hạt giống vào đất tơi xốp khoảng 5cm, hạt cách hạt 15cm. Vì hạt có hình dẹt, hơi con nên khi đặt hạt cần để nghiêng, phần cong ở bụng cho xuống phía dưới. Như thế khi nảy mầm thì cây con không bị nghiêng.

Một hạt giống có thể nảy 3-5 mầm, cần loại bỏ những mầm cây yếu ớt và cây hữu tính. Khi cây con có khoảng 4 lá xanh thì mang liếp giâm hay bầu đất. Khoảng 2 tháng sau có thể mang ra trồng mới tại vườn.

*** Phương pháp ghép cành**

Hiện nay có rất nhiều phương pháp ghép trên cây xoài như ghép chữ T, ghép cửa sổ, ghép áp, ghép nêm,... Nhưng ghép áp và ghép mắt là 2 phương pháp được ưa chuộng dùng nhất.

Ghép xoài thường được tiến hành từ tháng 2 đến tháng 4 dương lịch (vụ xuân) hay tháng 7 đến tháng 9 (vụ thu).

Trước khi ghép cần chuẩn bị đầy đủ các vật dụng ghép như: dao ghép, băng keo hoặc dây nilong và cành ghép.

Gốc ghép cần chọn là giống xoài địa phương giúp tăng khả năng thích ứng của cây giống. Nên chọn gốc ghép ở giống cây thuộc nhóm đa phôi giúp tăng độ đồng đều của cây giống.

Cành ghép cần chọn là cành bánh tẻ, có từ 2-3 đọt lộc, dài khoảng 35-40cm và kích thước bằng với gốc ghép. Cành ghép sạch bệnh và không dị tật.

Phương pháp ghép được tiến hành cụ thể như sau:

Ghép áp

Tại vị trí ghép, dùng dao sắc cắt 1 lát dài 5-6cm trên cả gốc lẫn cành ghép. Sau đó đặt cành ghép vào gốc ghép và quấn băng keo (hoặc nilong) kín lại. Để tránh nước mưa thấm vào gây thối, nên bôi sáp hoặc nén xung quanh chỗ quấn dây. Sau 2-3 tháng các vết ghép đã dính liền và có thể cắt rời khỏi cây mẹ.

Ghép mắt

Sau khi chọn được mắt ghép, cần cắt bỏ lá trên mắt và giữ nguyên phần cuống. Sau 2 tuần, phần nách có dấu hiệu mọc chồi thì cắt lấy mắt đem ghép. Tiếp theo là tiến hành ghép mắt theo kiểu chữ T. Rạch đường ngang dài 1-2cm, thêm đường dọc vuông với đường ngang tạo thành chữ T và lấy hết phần vỏ ngoài. Dùng tay nhẹ nhàng mở rộng miệng vết rạch rồi đưa mắt ghép vào. Cuối cùng dùng băng keo hoặc dây nilong quấn kín nơi ghép và chừa hở ngay chồi mọc.

Lưu ý

- Vết ghép cần được phủ kín để hạn chế thoát hơi nước cũng như tránh sự xâm nhập của nước mưa và nấm bệnh.
- Thường xuyên thăm vườn để kịp thời điều chỉnh độ ẩm phù hợp. Cần tỉa hết những chồi non mọc ra từ gốc ghép.
- Bổ sung dinh dưỡng hữu cơ lành tính cho cây. Kịp thời phát hiện sâu bệnh để loại bỏ bằng biện pháp cơ học, sinh học hoặc hóa học thích hợp.

7.2 Kỹ thuật trồng xoài mới (kỹ thuật trồng mới xoài)

Đào hốc nhỏ chính giữa hố, đặt cây giống vào giữa, lấp đất vừa bằng cổ rễ và nén chặt xung quanh. Sau đó, cắm 2 cọc chéo tạo hình chữ X vào cây và buộc dây cố định tránh làm lay gốc gây chết cây. Tiếp theo dùng rơm, rác mục... tủ gốc cho cây và tưới nước liên tục trong tháng đầu tiên. Sau khi cây phát triển 3 cơi lá thì

nên bấm bỏ đợt. Khi ra chồi thứ cấp, chọn 3 chồi phát triển khỏe mạnh nhất nằm theo chiều tam giác đều, bấm đợt như trên đến khi chồi non ra đủ 3 cơi lá rồi tiếp tục bấm. Tiến hành bấm đến lần thứ 3 thì ngừng, để cây phát triển tự nhiên.

8. Cách chăm sóc xoài

8.1 Tưới nước

Khi mới trồng, cần thường xuyên tưới nước để cấp ẩm cho lộc non hình thành và phát triển. Lúc này cần tưới 3-4 ngày/lần. Khi cây trưởng thành thì tưới ít lại, chỉ cần duy trì độ ẩm cho đất xung quanh gốc.

8.2 Làm cỏ

Khi cây còn nhỏ, tán lá hẹp tạo điều kiện thuận lợi cho cỏ dại phát triển. Nên lựa chọn các cách làm cỏ phù hợp với diện tích vườn. Nếu là cỏ lá rộng thân thẳng phát triển, dùng dao phát cán dài, phía mũi dao cong lại như mũi liềm. Phần thân bị cắt đứt được thu gom lại, phơi khô sau đó ủ xung quanh gốc cây.

8.3 Bảo vệ hoa và trái non

Tình trạng rụng trái non ảnh hưởng nghiêm trọng đến năng suất cuối vụ. Có thể ngăn ngừa bằng cách phun thuốc bảo vệ hoa lần 1 khi phát hoa dài 2-3cm để ngừa rầy chích hút. Lần 2 phun khi hoa đạt kích thước tối đa. Sau đó, ngừng phun trong giai đoạn thụ phấn để bảo vệ côn trùng có ích. Lúc này nếu gặp mưa, nhất là mưa đêm thì sáng hôm sau rung cành cho rụng bớt hoa không thụ phấn và phun kết hợp thuốc phòng bệnh thán thư.

Khi trái non đạt kích thước đường kính 1-2mm thì phun thuốc ngừa bệnh thán thư. Sau khi đậu trái, thường trải qua thời gian 35-45 ngày rụng trái sinh lý. Hết thời gian này, bao trái để bảo vệ là thích hợp nhất.

Tuy nhiên, hoa xoài thường ra không đồng loạt. Để xoài ra hoa tập trung thường xử lý bằng KNO₃ nồng độ 1,25-1,5% phun ướt hết lá. Sau khi phun 3-7 ngày, cây xoài sẽ trở hoa đồng loạt.

9. Kỹ thuật xử lý ra hoa đậu quả trái vụ

Sau khi thu hoạch, để cây nghỉ khoảng 1,5-2 tháng để phục hồi sức. Sau đó mới tiến hành kích thích cho cây ra bông. Việc kích thích ra hoa đối với xoài non thì

cây phải ra được 2-3 lần đợt non. Riêng với cây xoài già thì chỉ cần ra một đợt non là được.

Có thể kích thích xoài ra hoa bằng nhiều cách như xông khói, khoan cành hoặc xử lý bằng chế phẩm sinh học..

Tiến hành xử lý khi lá non phát triển hoàn toàn, màu đồng (15-20 ngày tuổi) hay màu đợt chồi đến màu xanh nhạt. Sau đó, phun thuốc kích thích ra hoa với liều lượng được khuyến cáo trên bao bì. Cuối cùng, dùng thuốc kích thích trổ hoa xoài được dùng phổ biến hiện nay.

10. Kỹ thuật cắt tỉa và tạo tán

Chuẩn bị đầy đủ dụng cụ tỉa cành, tạo tán gồm: kéo cắt cành, kìm bấm trên cao, cưa cầm tay... Ở xoài, chia làm 2 giai đoạn chính để tỉa cành và tạo tán, gồm:

10.1 Giai đoạn cây con

Đây là giai đoạn cây phát triển nhanh, nên cắt tỉa tạo tán lúc này rất quan trọng. Giúp cây cho năng suất cao, chất lượng trái tốt hơn, hạn chế sâu bệnh hại, đặc biệt dễ dàng chăm sóc cho cây lúc về sau.

Khi xoài phát triển cao 1m thì tiến hành cắt đợt. Dùng kéo cắt khoảng 20-30cm đợt. Sau khi cắt lần 1, các nhánh tiếp tục phát triển khoảng 1m thì bấm đợt lần 2. Mỗi nhánh như vậy tiếp tục cho ra 3 nhánh thứ cấp. Bên cạnh đó, cần loại bỏ bớt nhánh mọc bên dưới, mọc xiên hay mọc trong tán cây, cành bị sâu bệnh.

Lưu ý

Cắt ngọn ở trên vòng chồi thì cây sẽ cho nhiều nhánh, vì thế cần loại bớt chỉ để 3-4 nhánh. Ngoài ra, nhánh mọc ở vòm chồi rất dễ gãy đổ khi gặp mưa lớn nên cần loại bỏ.

10.2 Giai đoạn cây mang trái

Thời điểm trước khi trổ bông cần được tiến hành khi cây đã đâm tược xong, chuẩn bị nhú mầm hoa. Cần loại bỏ cành mọc sát mặt đất, cành bị sâu bệnh hại, cành không có khả năng cho trái và cành nhỏ bên trong. Nhằm tạo độ thông thoáng cho tán cây.

Thời điểm sau khi thu hoạch, cần tỉa cành dưới thấp, cành sâu bệnh, cành mọc bên trong tán, cành mọc xiên hoặc tỉa những nơi cành dày.

11. Kỹ thuật bón phân cho xoài

11.1 Giai đoạn cây tơ

Mỗi năm nên bón bổ sung 200-400gr phân NPK 16-16-8 và 200gr phân ure cho mỗi cây. Chia làm 2 lần bón vào đầu và cuối mùa mưa. Có thể bón theo lỗ hoặc rải đều xung quanh gốc theo phạm vi từ tán và cách gốc 0,3-0,5m. Bên cạnh đó, bổ sung khoảng 2-4kg phân trùn quế, giúp bổ sung thêm dinh dưỡng hữu cơ, acic amin, vi sinh vật có lợi cho cây và đất.

11.2 Giai đoạn cây trưởng thành

Bón tối thiểu 2-5kg loại phân NPK 16-16-8 cho mỗi cây, chia làm 2 lần bón vào lúc đầu và cuối mùa mưa. Lượng phân bón có thể gia tăng sau mỗi mùa vụ, tùy thuộc vào năng suất vụ trước cao hay thấp.

12. Phòng trừ sâu bệnh hại trên xoài

Xoài thường gặp một số sâu bệnh hại như: bệnh thán thư, phấn trắng, khô đọt, thối trái, xỉ mủ trái, xỉ mủ thân; sâu đục trái, ruồi đục trái, sâu cắn lá, sâu đục thân và đục cành...

Thường xuyên thăm vườn, loại bỏ cành lá bị sâu bệnh hại tấn công. Có thể phun dung dịch tỏi ớt gừng, tinh dầu neem với liều lượng 10ml/1 lít nước sạch để phòng trừ.

13. Thu hoạch

Nên thu hoạch khi trời khô ráo, mát mẻ. Sau khi thu cần xử lý sạch và phân loại cho xoài. Nếu vận chuyển đi xa cần được bao bọc và đóng gói cẩn thận.

Sau khi thu hoạch, cần tiến hành cắt tỉa, vệ sinh vườn và chăm sóc cây chuẩn bị cho vụ tiếp theo.